

'Voor niets heb ik me opgeofferd'

Trouw

14-8-04

Relaas van een Spaanse huisvrouw

Rafael Chirbes: Een fraai handschrift. Uit het Spaans vertaald door Eugenie Schoolderman. Menken, Kasander & Wigman, Leiden. ISBN 907462245; 121 blz. € 18,50

Niet alle uitgevers gokken met hun uitgaven op commercieel succes. Menken, Kasander & Wigman hebben de afgelopen jaren gestaag gebouwd aan een Spaans en Latijns-Amerikaans fonds, waarin literaire kwaliteit voorop staat. Dit voorjaar zijn aan deze 'Spaanstalige bibliotheek' twee bijzondere nieuwe titels toegevoegd. Het betreft 'De Afrikaanse kust', de vijfde novelle van de Guatemalteekse auteur Rodrigo Rey Rosa (zie ook *Trouw* 6-9-2003), en 'Een fraai handschrift', van de uit Spanje afkomstige Rafael Chirbes. Chirbes, die vooral in Duitsland veel succes heeft, besteedt in zijn werk vooral aandacht aan de verliezers van de geschiedenis, met name van de Spaanse Burgeroorlog.

Ana, de verteller van 'Een fraai handschrift' is zo'n verliezer. In deze novelle uit 1992 laat Chirbes, anders dan in zijn lijvige romans 'De lange mars' en 'De val van Madrid', geen koor van stemmen horen, maar enkel de stem van een gewone huisvrouw, die haar hele leven in het dorpje Bovra, nabij Valencia, heeft doorgebracht. In eenvoudige, maar poëtische bewoordingen vertelt Ana sleutelscènes uit dat leven aan haar zoon Manuel. Ana is inmiddels oud geworden en komt tot

FOTO ANP

de slotsom dat de vele opofferingen die ze zich heeft getroost vergeefse moeite zijn geweest. Niet alleen is ze het slachtoffer geworden van de Burgeroorlog, waardoor ze het nooit breed heeft gehad en waardoor haar man naar het front moest, maar ook van de veranderende leefpatronen, die haar van haar zoon hebben vervreemd.

Ana behoort immers nog tot een generatie Spaanse vrouwen die zijn opgegroeid met principes als toewijding en soberheid, voor wie familie zaligmakend was en die nooit voor zichzelf hebben leren opkomen. Dat deze mentaliteit zal moeten wijken voor emancipatie en consumptie

komt schrijnend tot uiting wanneer Isabel in Ana's leven verschijnt, die naderhand met haar zwager Antonio trouwt. Ze is mondain, gaat frivol gekleed, kan een auto besturen, heeft in Engeland gewoond en vindt Bovra benepen. Ze minacht de huishoudelijke taken waar Ana in uitblinkt, en wil het verder brengen, waarbij ze intriges niet schuwt. In het begin kijkt Ana naar haar op, maar al gauw komt ze erachter dat ze niet rechtdoorzee is en gaat ze haar 'zoete woorden' wantrouwen. Wel benijdt ze Isabel om haar vlotheid en haar 'fraaie handschrift', dat contrasteert met het hare, dat ze onbeholpen vindt. Isabels dagboek leert Ana de macht van taal inzien, en brengt haar op het idee voor deze brieven, waarin ze haar zoon uitlegt waar hij vandaan komt. Zo hoopt ze ook met haar eigen verleden in het reine te komen, met de wrok en de frustraties van haar man, met de verstikkende taboes, en met de onuitgesproken gevoelens van haar zwager Antonio, die heimelijk verliefd op haar was.

Verbitterd is Ana niet, maar ze voelt intense spijt om alle verloren illusies en gemiste kansen. In haar verhaal overheersen verdriet en melancholie. Haar onopgesmukte oprechtheid maakt dit verzorgde en intimistische boekje tot een kleinood om te koesteren.